

ผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจ
อาเซียน (AEC) ต่อการเพิ่มศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพ
ในสำนักงานบัญชีคุณภาพ
**Impact of Preparing in ASEAN Economic Community (AEC) Skill Labor
Moving with Development a Professional Accountant in Quality
Accounting Office.**

วิภาวรรณ สุขสมัย^{1*} และสำเรียม คุมโสรระ²
Wipawan Suksamai^{1*} and Samream Khumsora²

Received: September 18, 2019; Revised: April 18, 2020; Accepted: May 11, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ต่อการเพิ่มศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพในสำนักงานบัญชีคุณภาพ ในงานวิจัยนี้เก็บรวบรวมจากนักบัญชีของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย จากเว็บไซต์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวม ซึ่งแบบสอบถามได้รับการตอบกลับเพื่อใช้ในการวิเคราะห์จำนวน 111 ราย นอกจากนี้ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณในการทดสอบสมมติฐาน

ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุค ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ในด้านผลตอบแทนและแรงจูงใจ ด้านการขาดแคลนบุคลากร ด้านความก้าวหน้าในสายอาชีพ และด้านปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพ นักบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้งานวิจัยในอนาคตอาจมีการพัฒนาวิธีการวิจัยแบบผสมเพื่อสร้างองค์ประกอบใหม่ ทั้งในด้านการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีและทักษะวิชาชีพบัญชี ที่เฉพาะเจาะจง รวมถึงการรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่มีขนาดใหญ่และเปรียบเทียบประชากรจากวิชาชีพด้านการบัญชีอื่น ๆ เพื่อสามารถนำผลงานวิจัยไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง

คำสำคัญ: นักบัญชีมืออาชีพ การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือ การเพิ่มศักยภาพ

Abstract

The objective of this research was to study on the Impact of preparing in ASEAN the objective of this research was to study on the impact of preparing in ASEAN economic community (AEC) skill labor moving with development a professional accountant in quality accounting office. This research collected from the accountants of the Quality Accounting Office in Thailand. From the website of the Department of Business Development. Mailed questionnaire is operated as data collection instrument. There are 111 returned questionnaires used in this analysis. In addition, ordinary least square regression analysis is operated to test the postulated hypotheses.

^{1*} สาขาวิชาบัญชี คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ Department of Accounting, Faculty of Management Technology, Rajamangala University of Technology Isan Surin Campus

² สาขาวิชาบัญชี คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ Department of Accounting, Faculty of Management Technology, Rajamangala University of Technology Isan Surin Campus

*Corresponding author e-mail: Wipawan.da@gmail.com

The study indicated that Impact of preparation for skilled labor migration in the ASEAN economic community (AEC). In terms of return and motivation, shortage of personnel, Career advancement and social and economic factors. Affecting the significant increase of accountant potential. In addition, future research may develop mixed research methods to create new components. And auditing aspects of auditors and specific accounting professional skills. Including collecting data from a large population and comparing the population from other accounting professions. To be able to apply research results extensively.

Keywords: Professional Accountants, Movement of Skilled Labor, Capacity Enhancement

บทนำ

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาพรวมของไทย ตลอดจนแรงงานในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ที่จะต้องพัฒนาให้เท่าเทียมนานาประเทศ รวมทั้งการเคลื่อนย้ายแรงงานที่เกิดขึ้นจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC : ASEAN Economic Community) ที่เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวผลักดันจุดและดึงแรงงานเข้าออกจากประเทศต้นทาง (วศิน กลั่นจิตร, 2547: 16-18) ได้แก่ สาขาวิชาชีพเหล่านี้ คือ วิศวกร แพทย์ พยาบาล นักบัญชี นักสำรวจ ทันตแพทย์ และผู้ประกอบการวิชาชีพสถาปนิก การเปิดให้ผู้ประกอบอาชีพที่มีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการประสานงานวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ทั้ง 7 สาขา (ASEAN Joint Coordinating Committee) โดยการขึ้นทะเบียนหรือออกใบอนุญาตให้ผู้ประกอบวิชาชีพชาวต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพในประเทศอาเซียนได้ ต้องปฏิบัติตามกฎและระเบียบภายในประเทศนั้น ๆ ในทำนองกลับกันหากคนไทยที่ประกอบวิชาชีพเหล่านี้ ก็สามารถที่จะไปทำงานยังประเทศอื่นที่มีค่าจ้างแรงงานที่สูงกว่าได้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการไทย หรือแรงงานไทยก็จะมีโอกาสออกไปลงทุนหรือทำงานในต่างประเทศมากขึ้น (ผู้อำนวยการสำนักงานประชาคมอาเซียน, 2557)

นักบัญชีเป็นวิชาชีพหนึ่งจะต้องมีการพัฒนาให้ทัดเทียมกับความต้องการของตลาดแรงงาน การพัฒนาศักยภาพของนักบัญชีต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ในการปรับตัวก้าวสู่ประชาคมอาเซียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องปรับตัวในด้านต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน (ณัฐชา วัฒนวิไล และจุฑามณ สิทธิผลนิชกุล, 2555) จึงทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชีได้ตระหนักและให้ความสำคัญในการที่จะพัฒนาวิชาชีพบัญชี ดังเช่น กรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้จัดโครงการพัฒนาสำนักงานบัญชีคุณภาพ ซึ่งได้เริ่มโครงการดังกล่าว จัดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2551 เพื่อช่วยบ่มเพาะพัฒนาความรู้และสร้างความพร้อมให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีและสำนักงานบัญชีของไทย ก้าวสู่การเป็นสำนักงานบัญชีคุณภาพ มีมาตรฐานเทียบเคียงระดับสากล พร้อมให้บริการลูกค้าทั้งในประเทศและในภูมิภาคอาเซียน โดยเน้นให้ความรู้เกี่ยวกับทิศทางวิชาชีพบัญชีไทยภายใต้กรอบ AEC มาตรฐานการบัญชีเกี่ยวกับทรัพย์สิน ก้าวทันเรื่องมาตรฐานการบัญชีก่อนเปิด AEC รวมถึงจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีและสร้างมาตรฐานงานบัญชีด้วยสำนักงานบัญชีคุณภาพ และมีคุณสมบัติตาม MRA วิชาชีพด้านบัญชี ว่าด้วย “ข้อตกลงยอมรับร่วมในคุณสมบัติสาขาวิชาชีพ (ASEAN Mutual Recognition Arrangement on Accountancy Services)” ซึ่งทำให้นักบัญชีและสำนักงานบัญชีต้องเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง หรือรองรับการแข่งขันในวิชาชีพบัญชีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2559)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและสนใจศึกษาถึงผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานด้านการบัญชี เพื่อให้นักบัญชีมีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันโดยเฉพาะในขณะที่ประเทศเข้าสู่การเปิดการค้าเสรีอาเซียน คณะผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ต่อการเพิ่มศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพในสำนักงานบัญชีคุณภาพ เพื่อจะได้ทราบเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเพิ่มศักยภาพของนักบัญชีในการปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นและพัฒนาศักยภาพของตนในด้านต่าง ๆ เพื่อสามารถพัฒนาตนเองให้สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานและได้เปรียบคู่แข่งขันในการ

พัฒนาศักยภาพในด้านวิชาชีพของ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีสามารถเตรียมความพร้อม เพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้อย่างเต็มภาคภูมิ และสามารถแข่งขันกับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในกลุ่มประเทศอาเซียนได้

วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อศึกษาศึกษาผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ได้แก่ ด้านผลตอบแทนและแรงจูงใจ ด้านการขาดแคลนบุคลากร ด้านความก้าวหน้าในสายอาชีพ ด้านปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพในสำนักงานบัญชีคุณภาพ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ต่อการเพิ่มศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพในสำนักงานบัญชีคุณภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางเพิ่มศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพ ด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพ ด้านจริยธรรม และทัศนคติทางวิชาชีพ ด้านประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติงาน และมีใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพบัญชี ของนักบัญชีในสำนักงานบัญชีคุณภาพในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน
2. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาศักยภาพของของนักบัญชีในสำนักงานบัญชีคุณภาพเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพในสำนักงานบัญชีคุณภาพ
4. เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของนักบัญชีสามารถนำข้อมูลจากผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาความรู้ความสามารถของนักบัญชีในด้านต่าง ๆ เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

บททบทวนวรรณกรรม

ฝ่ายส่งเสริมการมีงานทำ สำนักงานจัดหางานจังหวัดลำปาง (2560) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือ หมายถึง การเคลื่อนย้ายแรงงานในระดับนักวิชาชีพหรือแรงงานเชี่ยวชาญหรือผู้มีความสามารถพิเศษ โดยกลุ่มสมาชิกอาเซียนได้จัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมกันในเรื่องคุณสมบัติหรือมาตรฐานในแต่ละวิชาชีพ เพื่ออำนวยความสะดวก ในการเคลื่อนย้ายนักวิชาชีพหรือแรงงานเชี่ยวชาญหรือผู้มีความสามารถพิเศษของอาเซียนได้อย่างเสรี ซึ่งมีผู้ให้คำนิยามที่สอดคล้องกันไว้คือ วิลาลินี สัตยราชา (2555) กรณิการ์ ลำลือ (2553) และวีระยุทธ สุขมาก และกนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธิ์ (2556)

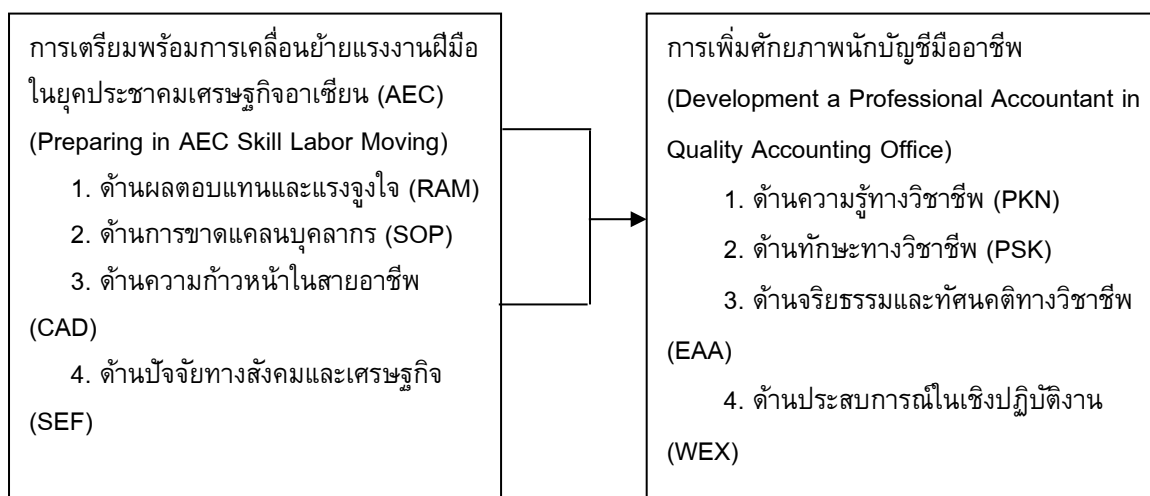
ณัฐชา วัฒนวิไล และจุฑามาน สิทธิผลวนิชกุล (2555) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาศักยภาพวิชาชีพบัญชี หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ผู้ประกอบ วิชาชีพบัญชีได้รับการพัฒนาเติบโตของขีดความสามารถ (capability) ที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพ (potential) ให้ปรากฏผลสำเร็จเพื่อเพิ่มสมรรถนะ (competence) ในด้านวิชาชีพให้ก้าวหน้ากว่าเดิม ซึ่งมีผู้ให้คำนิยามที่สอดคล้องกันไว้คือ สรศักดิ์ ธนไชย (2551) ศิวาภรณ์ พรย้ง (2551) จันทรเพ็ญ ศรีสระ (2550) Hassall, Joyce, Montano & Anes (1999) และ Priantara & Manshur (2011)

ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดจากประเทศต้นทางที่แรงงานต้องการเคลื่อนย้าย

ปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทางที่แรงงานต้องการเคลื่อนย้ายออก สาเหตุสำคัญที่ทำให้แรงงานเกิดการเคลื่อนย้ายออกจากประเทศ ได้แก่ อัตราการว่างงาน (Unemployment) ที่เกิดขึ้นในอัตราสูงและการทำงานต่ำกว่าระดับ (Underemployment) เป็นผลจากการไม่สามารถหางานทำที่ตรงกับความรู้ความสามารถได้ ในขณะที่มีแรงงานบางส่วนมีความพยายามในการหางานทำในประเทศ แต่หาไม่สามารถหางานทำได้ตรงกับความต้องการ กลุ่มแรงงานเหล่านี้มีแนวโน้มอย่างมากที่จะเคลื่อนย้ายออกไปทำงานในประเทศ ระดับค่าจ้างที่ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับรายได้ในต่างประเทศ ใน

สาขาอาชีพที่มีลักษณะเดียวกัน โอกาสในการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานในต่างประเทศย่อมมีมากกว่า ถ้าค่าจ้างและเงินเดือนในต่างประเทศมีอัตราที่สูงกว่า ความก้าวหน้าในอาชีพและแรงจูงใจในการทำงาน แรงงานที่มีความรู้ความชำนาญสูงแต่ไม่สามารถมีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ได้ ย่อมเกิดความรู้สึกอยากเคลื่อนย้ายไปทำงานในต่างประเทศ การวางแผนบุคลากรที่ไม่เหมาะสม ทำให้ขาดความสมดุลระหว่างงานกับบุคลากร แรงงานบางส่วนอาจเป็นส่วนเกิน แต่ในขณะเดียวกันในบางประเทศอาจกำลังต้องการบุคลากรที่เป็นส่วนเกินนี้อยู่ ทำให้บุคลากรดังกล่าวต้องการเคลื่อนย้ายออกไปทำงานในต่างประเทศ ปัจจัยทางสังคมและการเมือง แรงงานบางส่วนอาจจะไม่พอใจในสภาพสังคมและการเมืองที่เป็นอยู่ที่ยึดเหนี่ยวมาจากความคุ้นเคยและความแตกแยกของกลุ่มการเมืองในประเทศ

ปัจจัยดึงดูดหรือแรงจูงใจจากประเทศที่แรงงานต้องการเคลื่อนย้ายเข้าสาเหตุสำคัญที่ทำให้แรงงานเกิดการเคลื่อนย้ายจากประเทศต้นทางเข้าสู่ประเทศใดประเทศหนึ่ง ได้แก่ ระดับค่าจ้างและเงินเดือนที่สูงกว่าเมื่อเทียบกับรายได้ในประเทศต้นทาง ในสาขาอาชีพที่มีลักษณะเดียวกัน ก็จะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้เกิดการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานออกไปทำงานในต่างประเทศได้ การขาดแคลนบุคลากรในบางสาขา ถ้าหากมีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ให้กับบุคลากรในแต่ละสาขาอาชีพได้ทราบถึงประเภทแรงงานที่ขาดแคลนก็อาจถูกดึงดูดให้เกิดการเคลื่อนย้ายออกไปทำงานในต่างประเทศได้ ถ้าค่าจ้างและเงินสูงพอ ความก้าวหน้าในสาขาอาชีพ สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้วย่อมมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ประกอบกับการวางแผนพัฒนาบุคลากรที่ยุติธรรมย่อมเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของแรงงานโดยทั่วไป ในสาเหตุนี้เองจะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้แรงงานที่มีความรู้ความชำนาญจากประเทศด้อยพัฒนาเคลื่อนย้ายออกไปทำงานในต่างประเทศ เพื่อโอกาสก้าวหน้าในสาขาอาชีพของตนเอง (วศิน กลั่นจิตร, 2547) สอดคล้องกับงานวิจัย ACCA และ ACRA (2012) ได้การศึกษาการดึงดูดและการรักษานักบัญชีของสำนักงานบัญชีขนาดใหญ่ กล่าวว่าวิชาชีพบัญชีมีการจ้างงานมากเป็นอันดับที่ 3 ของตลาดแรงงานไทย สำหรับสวัสดิการพนักงานต้องการความมั่นคงปลอดภัยในการทำงานรวมถึงค่าจ้างที่เป็นธรรม มิติของรัฐบาล พบว่า ประเทศไทยมีความพร้อมในการสร้างหลักสูตรเพื่อฝึกอบรมให้แก่กับบัญชีที่ต้องการพัฒนาศักยภาพโดยสภาวิชาชีพบัญชีร่วมกับ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ตั้งสำนักงานสอบบัญชี คุณภาพและออกใบรับรองให้แก่ สำนักงานบัญชี เพื่อต้องเพิ่มบทบาทของผู้ประกอบการบัญชี

รูปที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

H1: ผลกระทบด้านผลตอบแทนและแรงจูงใจมีผลกระทบเชิงบวกต่อ (a) ความรู้ทางวิชาชีพ, (b) ทักษะทางวิชาชีพ, (c) จริยธรรมและทัศนคติทางวิชาชีพ, (d) ประสิทธิภาพในเชิงปฏิบัติงาน, และ (e) โบนัส

H2: ผลกระทบด้านการขาดแคลนบุคลากรมีผลกระทบเชิงบวกต่อ (a) ความรู้ทางวิชาชีพ, (b) ทักษะทางวิชาชีพ, (c) จริยธรรมและทัศนคติทางวิชาชีพ, (d) ประสิทธิภาพในเชิงปฏิบัติงาน, และ (e) โบนัส

H3: ผลกระทบด้านความก้าวหน้าในสายอาชีพมีผลกระทบเชิงบวกต่อ (a) ความรู้ทางวิชาชีพ, (b) ทักษะทางวิชาชีพ, (c) จริยธรรมและทัศนคติทางวิชาชีพ, (d) ประสิทธิภาพในเชิงปฏิบัติงาน, และ (e) โบนัส

H4: ผลกระทบด้านปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลกระทบเชิงบวกต่อ (a) ความรู้ทางวิชาชีพ, (b) ทักษะทางวิชาชีพ, (c) จริยธรรมและทัศนคติทางวิชาชีพ, (d) ประสิทธิภาพในเชิงปฏิบัติงาน, และ (e) โบนัส

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยนี้ ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาในกลุ่ม ได้แก่ นักบัญชีของในสำนักงานบัญชีคุณภาพ การที่เลือกประชากรกลุ่มนี้ เป็นผลจากการที่เป็นกลุ่มที่มีการยกระดับคุณภาพของสำนักงานบัญชี มีนักบัญชีเป็นจำนวนมาก และมีโอกาสในการพัฒนาบุคลากรในสำนักงานได้มากกว่า โดยเป็นกลุ่มประชากรที่ปรากฏในบัญชีรายชื่อ สำนักงานบัญชีคุณภาพ สำนักงานบัญชีโดยทั่วไป มีจำนวน 117 ราย ในเว็บไซต์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ณ วันที่ 30 มกราคม 2559 ซึ่งจากการทำการสำรวจครั้งนี้ ได้รับแบบสอบถามตอบกลับมาเป็นข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 111 ข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 94.87 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Aaker, Kumar & Day (2001) ได้เสนอว่าการส่งแบบสอบถาม ต้องมีอัตราตอบกลับอย่างน้อยร้อยละ 20 จึงจะถือว่ายอมรับได้

การวัดคุณลักษณะของตัวแปร

การเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นตัวแปรอิสระ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านผลตอบแทนและแรงจูงใจ จำนวน 4 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับหน่วยงานของท่านให้ความสำคัญกับการให้ผลตอบแทนและแรงจูงใจ เพื่อดึงดูดนักบัญชีมืออาชีพ ผลตอบแทนและแรงจูงใจในหน่วยงานของท่านสูงกว่าหน่วยงานอื่นในกลุ่มประเทศอาเซียน หน่วยงานของท่านมีค่าตอบแทนพิเศษตอบแทนให้พนักงานในหน่วยงาน และหน่วยงานของท่านได้กำหนดค่าตอบแทนเพื่อดึงดูดนักบัญชีในกลุ่มประเทศอาเซียน 2) ด้านการขาดแคลนบุคลากร จำนวน 4 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับ หน่วยงานของท่านมีนักบัญชีไม่เพียงพอกับประมาณงาน หน่วยงานของท่านเปิดรับพนักงานบัญชีตลอดทั้งปี หน่วยงานของท่านมีความต้องการนักบัญชีมืออาชีพในจำนวนมาก และหน่วยงานของท่านพยายามที่จะดึงดูดนักบัญชีมืออาชีพ 3) ด้านความก้าวหน้าในสายอาชีพ จำนวน 3 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับ หน่วยงานของท่านมีแผนพัฒนางานและเส้นทางก้าวหน้าในสายอาชีพให้กับนักบัญชี หน่วยงานของท่านมีการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งงานให้กับพนักงานเป็นประจำทุกปี และหน่วยงานของท่านมีตำแหน่งงานหลากหลายเตรียมพร้อมกับการเลื่อนตำแหน่งงานของพนักงาน และ 4) ด้านปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ จำนวน 3 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับ สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจส่งผลให้หน่วยงานของท่านมีการขยายงานเพิ่มมากขึ้น การเปิด AEC ส่งผลให้หน่วยงานของท่านรับงานด้านการบัญชีจากประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียนเพิ่มมากขึ้น และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจส่งผลให้หน่วยงานของท่านมีความต้องการนักบัญชีมืออาชีพมากยิ่งขึ้น

การเพิ่มศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพ เป็นตัวแปรตาม ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 3 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับ หน่วยงานของท่านส่งเสริมให้พนักงานบัญชีติดตามการเปลี่ยนแปลงในมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ หน่วยงานของท่านส่งเสริมให้พนักงานบัญชีมีความรู้ทั่วไปที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ หน่วยงานของท่านพัฒนาความรู้กับบัญชีโดยการเข้าร่วมการอบรมหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และหน่วยงานของท่านมีการจัดองค์ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในประชาคมอาเซียนให้กับนักบัญชีในกิจการ 2) ด้านทักษะทางวิชาชีพ จำนวน 5 คำถามโดยครอบคลุมเกี่ยวกับหน่วยงานของท่านตระหนักถึงความสามารถในการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ หน่วยงานของท่านตระหนักถึงความชำนาญทางวิชาชีพเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถให้ทันสมัยอยู่เสมอ นักบัญชีหน่วยงานของท่านให้บริการทางวิชาชีพบัญชีสอดคล้องกับมาตรฐานของวิชาชีพบัญชีระหว่างประเทศ นักบัญชีในหน่วยงานของท่านสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยความมีสติและระมัดระวังรอบคอบ และนักบัญชีในหน่วยงานของท่านสามารถจัดทำบัญชีได้มากกว่า 2 ภาษา 3) ด้านจริยธรรมและทัศนคติทางวิชาชีพ จำนวน 4 คำถามโดยครอบคลุมเกี่ยวกับ หน่วยงานของท่านส่งเสริมให้นักบัญชีปฏิบัติงานวิชาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและซื่อตรงต่อวิชาชีพ หน่วยงานของท่านส่งเสริมให้นักบัญชีปฏิบัติงานอย่างไม่ปกปิด หรือไม่บิดเบือนความจริงอันเป็นสาระสำคัญ หน่วยงานของท่านส่งเสริมให้นักบัญชีปฏิบัติงานด้วยความเที่ยงตรงในการใช้ดุลพินิจ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานที่เชื่อถือได้ โดยปราศจากความลำเอียง และหน่วยงานของท่านส่งเสริมให้นักบัญชีไม่นำความลำเอียงของกิจการที่ตนเองได้มากระหว่างปฏิบัติงานไปใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง 4) ด้านประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติงาน จำนวน 4 คำถามโดยครอบคลุมเกี่ยวกับหน่วยงานของท่านพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานของ นักบัญชีโดยให้นักบัญชีรับผิดชอบงานสำคัญ ๆ การพิจารณารับพนักงานบัญชีของหน่วยงานท่านให้ความสำคัญการมีประสบการณ์ด้านการทำบัญชี หน่วยงานของท่านส่งเสริมให้นักบัญชีทำบัญชีด้วยภาษาในกลุ่มประเทศอาเซียน และหน่วยงานของท่านส่งเสริมให้นักบัญชีทำบัญชีของบริษัทในกลุ่มประเทศอาเซียน และ 5) ใบอนุญาต จำนวน 4 คำถามโดยครอบคลุมเกี่ยวกับหน่วยงานของท่านส่งเสริมให้นักบัญชีขึ้นทะเบียนเป็นผู้ทำบัญชีของแต่ละประเทศในอาเซียน หน่วยงานของท่านส่งเสริมให้นักบัญชีศึกษากฎระเบียบเกี่ยวกับข้อตกลงยอมรับร่วม (MAR) ระหว่างประเทศ หน่วยงานของท่านได้จัดทำความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชีในกลุ่มประเทศอาเซียนให้นักบัญชีในหน่วยงานทราบและนักบัญชีในหน่วยงานท่านได้รับอนุญาตให้ทำบัญชีในกลุ่มประเทศอาเซียน

ความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง

ผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง โดยการหาค่า factor loadings ของแต่ละข้อคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.768-0.960 แสดงให้เห็นว่ามีค่ามากกว่า 0.40 เป็นค่าที่ยอมรับได้และน่าเชื่อถือ (Nunnally and Bernstein, 1994) นอกจากนี้ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ของตัวแปรทั้งหมดมีค่าระหว่าง 0.869-0.930 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 ถือว่ายอมรับได้ในความเชื่อถือ (Reliability) ของเครื่องมือวัด (Hair et al., 2010)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณทดสอบผลกระทบของผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ต่อการเพิ่มศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพในสำนักงานบัญชีคุณภาพ ซึ่งเขียนได้สมการดังนี้

$$\text{สมการ Development a Professional Accountant} = \beta_0 + \beta_1 \text{RAM} + \beta_2 \text{SOP} + \beta_3 \text{CAD} + \beta_4 \text{SEF} + \varepsilon$$

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของแบบสอบถามที่ตอบกลับมา พบว่า นักบัญชีในสำนักงานบัญชีคุณภาพส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 45 ปี สถานภาพหย่าร้างหรือหม้าย ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานด้านบัญชีมากกว่า 15 ปี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ต่ำกว่า 30,000 บาท และอยู่ในตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายบัญชี และสำนักงานบัญชีคุณภาพส่วนใหญ่ คือ บริษัทจำกัด มีจำนวนทุนเริ่มต้นต่ำกว่า 5,000,000 บาท จำนวนพนักงานส่วนใหญ่น้อยกว่า 10 คน รายได้เฉลี่ยอยู่ที่มากกว่า 6,000,000 บาท และส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการดำเนินงานน้อยกว่า 15 ปี

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือ ในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) และเพิ่มศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพโดยภาพรวม

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
ผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)			
ด้านผลตอบแทนและแรงจูงใจ	4.05	0.66	มาก
ด้านการขาดแคลนบุคลากร	4.04	0.80	มาก
ด้านความก้าวหน้าในสายอาชีพ	3.97	0.76	มาก
ด้านปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ	3.80	0.75	มาก
รวม	3.96	0.68	มาก
เพิ่มศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพ			
ด้านความรู้ทางวิชาชีพ	4.03	0.70	มาก
ด้านทักษะทางวิชาชีพ	3.95	0.71	มาก
ด้านจริยธรรมและทัศนคติทางวิชาชีพ	4.05	0.70	มาก
ด้านประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติงาน	4.05	0.64	มาก
ใบอนุญาต	3.99	0.69	มาก
รวม	4.01	0.63	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ของผู้บริหารสำนักงานบัญชีคุณภาพโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.96 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ผลตอบแทนและแรงจูงใจ มีค่าเฉลี่ย 4.05 รองลงมา การขาดแคลนบุคลากร มีค่าเฉลี่ย 4.04 และความก้าวหน้าในสายอาชีพมีค่าเฉลี่ย 3.97 ตามลำดับ โดยทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการเพิ่มศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.01 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ จริยธรรมและทัศนคติทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ย 4.05 รองลงมา ประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ย 4.05 และความรู้ทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ย 4.03 ตามลำดับ โดยทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ต่อการเพิ่มศักยภาพกับบัญชีมีอาชีพในสำนักงานบัญชีคุณภาพโดยรวม

ตัวแปร	RAM	SOP	CAD	SEF	PKN	PSK	EAA	WEX	LIC
Mean	4.047	4.036	3.973	3.801	4.027	3.951	4.051	4.050	3.991
S.D.	0.658	0.804	0.763	0.750	0.704	0.713	0.695	0.638	0.687
RAM	1.000								
SOP	.790***	1.000							
CAD	.723***	.919***	1.000						
SEF	.680***	.790***	.824***	1.000					
PKN	.704***	.651***	.702***	.783***	1.000				
PSK	.749***	.736***	.747***	.785***	.816***	1.000			
EAA	.722***	.722***	.714***	.777***	.847***	.851***	1.000		
WEX	.649***	.581***	.643***	.718***	.778***	.793***	.840***	1.000	
LIC	.639***	.614***	.657***	.713***	.721***	.778***	.759***	.873***	1.000

*** $p < .01$

จากตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson (Pearson Correlation Coefficients) จากตารางแสดงให้เห็นว่ามีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.614– 0.873 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และผลจากการทดสอบปัญหาเกี่ยวกับตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity) พบว่าค่า VIF อยู่ระหว่าง 2.737 – 8.214 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กัน และไม่เกิดปัญหา Multicollinearity (Kutner, Nachtsheim & Neter, 2008)

ตารางที่ 3 การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ต่อการเพิ่มศักยภาพกับบัญชีมีอาชีพในสำนักงานบัญชีคุณภาพ

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม				
	PKN Eq.1	PSK Eq.2	EAA Eq.3	WEX Eq.4	LIC Eq.5
ด้านผลตอบแทนและแรงจูงใจ (RAM: H1a-e)	.453*** (.000)	.415*** (.000)	.349*** (.000)	.418*** (.000)	.356*** (.002)
ด้านการขาดแคลนบุคลากร (SOP: H2a-e)	.375*** (.007)	.072 (.591)	.043 (.756)	.416*** (.004)	.268* (.090)
ด้านความก้าวหน้าในสายอาชีพ (CAD: H3a-e)	.296** (.036)	.174 (.206)	.019 (.890)	.318** (.029)	.277* (.088)
ด้านปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ (SEF: H4a-e)	.535*** (.000)	.415*** (.000)	.460*** (.000)	.447*** (.000)	.435*** (.000)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม				
	PKN Eq.1	PSK Eq.2	EAA Eq.3	WEX Eq.4	LIC Eq.5
Adjusted R ²	.679	.697	.662	.582	.550
Maximum VIF	8.214	8.214	8.214	8.214	8.214

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.10

Beta coefficients with standard errors in parenthesis

สมมติฐานข้อที่ 1 ผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ด้านผลตอบแทนและแรงจูงใจ แสดงให้เห็นว่า ความรู้ทางวิชาชีพ (H1a = 0.453, p<0.01), ทักษะทางวิชาชีพ (H1b = 0.415, p<0.10), จริยธรรมและทัศนคติทางวิชาชีพ (H1c = 0.349, p<0.01), ประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติงาน (H1d = 0.418, p<0.01) และใบอนุญาต (H1e = 0.356, p<0.01)

สมมติฐานข้อที่ 2 ผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ด้านการขาดแคลนบุคลากร แสดงให้เห็นว่า ความรู้ทางวิชาชีพ (H2a = 0.375, p<0.05), ประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติงาน (H2d = 0.416, p<0.01) และใบอนุญาต (H2e = 0.268, p<0.10)

สมมติฐานข้อที่ 3 ผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ด้านความก้าวหน้าในสายอาชีพ แสดงให้เห็นว่า ความรู้ทางวิชาชีพ (H3a = 0.296, p<0.05), ประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติงาน (H3d = 0.318, p<0.05) และใบอนุญาต (H3e = 0.277, p<0.10)

สมมติฐานข้อที่ 4 ผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ด้านปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ แสดงให้เห็นว่า ความรู้ทางวิชาชีพ (H4a = 0.535, p<0.01), ทักษะทางวิชาชีพ (H4b = 0.415, p<0.10), จริยธรรมและทัศนคติทางวิชาชีพ (H4c = 0.460, p<0.01), ประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติงาน (H4d = 0.447, p<0.01) และใบอนุญาต (H4e = 0.435, p<0.01)

อภิปรายผล

สำหรับการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ต่อการเพิ่มศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพในสำนักงานบัญชีคุณภาพ” สามารถอภิปรายในประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

ผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ด้านผลตอบแทนและแรงจูงใจมีผลกระทบเชิงบวกแสดงให้เห็นว่า ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ จริยธรรมและทัศนคติทางวิชาชีพ ประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติงาน และใบอนุญาต พบว่า นักบัญชีในสำนักงานบัญชีคุณภาพที่มีผลตอบแทนและแรงจูงใจมีผลกระทบเชิงบวกส่งผลต่อความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ จริยธรรมและทัศนคติทางวิชาชีพ ประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติงานและใบอนุญาต ส่งผลให้นักบัญชีมีการพัฒนาความรู้ความสามารถในทางบัญชี มีทักษะการบัญชีที่ดี การมีจริยธรรมและทัศนคติทางวิชาชีพ จะช่วยให้นักบัญชีสามารถยกระดับความสามารถของตนเอง นำไปสู่ความก้าวหน้าในอาชีพของนักบัญชี การที่นักบัญชีมีประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติงานและมีใบอนุญาตยิ่งจะส่งผลให้นักบัญชีสามารถรับงานจากกลุ่มประเทศใน AEC หรือแม้กระทั่งการเคลื่อนย้ายแรงงานไปในกลุ่มประเทศ AEC ซึ่งจะทำให้ นักบัญชีมีรายได้และผลตอบแทนที่สูงขึ้น โดยงานวิจัยก่อนหน้าระบุว่าสาเหตุของการเคลื่อนย้ายพื้นที่เป็นผลมาจากความต้องการค่าจ้างที่สูงกว่า (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจมาศ ศรีทอง (2547) ระบุปัจจัยที่มีความสำคัญในการตัดสินใจไปทำงานได้หวันเป็นผลมากจากการได้รับเงินเดือน

และค่าจ้างแรงงานที่สูง อัตราส่วนเงินเดือนที่แรงงานไทยได้รับขณะที่ทำงาน ที่ทำให้แรงงานไทยมีความพึงพอใจ นำไปสู่การเพิ่มความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มประเทศในประชาคมอาเซียน (วิลาสินี สัตยธาดา, 2555) การที่ประเทศในกลุ่มอาเซียนมีโอกาสได้พัฒนาความรู้ ทักษะทางวิชาชีพที่ทำให้เห็นถึงความก้าวหน้าในวิชาชีพมากกว่าในประเทศ ไทย ก็จะทำให้ระดับความตั้งใจที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานเสรีประชาคมอาเซียนเพิ่มขึ้น (ศิริพันธ์ หงส์ทรัพย์ภิญโญ และ พาชิตชนัด ศิริพานิช, 2558) และ Priantara & Manshur (2011) พบว่า นักวิชาชีพบัญชีที่ขึ้นทะเบียนกับสภาวิชาชีพ จะมีสมรรถนะและความมุ่งมั่นเกี่ยวกับการวิเคราะห์การรับรู้จริยธรรมในวิชาชีพและความมุ่งมั่นต่อการทำงาน แตกต่าง จากนักบัญชีที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมนันท์ บุญถนอมศิริรัตน์ และ คมพัชญ์ สิริพิทักษ์ (2560) โดยนักบัญชีไทยที่ต้องการออกไปทำงานในประเทศสมาชิกอาเซียน โดยส่วนใหญ่ ต้องการหาประสบการณ์ทำงานในต่างประเทศ รองลงมาคาดหวังว่าจะได้รับผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้น และคาดว่าจะได้รับ โอกาสและความก้าวหน้า โดยวิชาชีพบัญชีด้านการบัญชีบริการมีความต้องการออกไปทำงานในประเทศสมาชิก อาเซียนมากที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐาน H2: ผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่าผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้าย แรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ด้านการขาดแคลนบุคลากร แสดงให้เห็นว่าความรู้ทางวิชาชีพ ประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติงานและใบอนุญาต ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า นักบัญชีในสำนักงานบัญชีคุณภาพมองว่า การที่หน่วยงานขาดแคลนบุคลากรหรือประเทศสมาชิกอาเซียนใดขาดแคลนนักบัญชี ก็จะเป็นโอกาสให้นักบัญชี สามารถเคลื่อนย้ายงานและแรงงานไปในกลุ่มประเทศอาเซียน หรือรับงานในกลุ่มประเทศอาเซียน เพราะนักบัญชี มองเห็นถึงโอกาสในการพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพ ประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติงานในต่างประเทศ และหากนักบัญชีมี ใบอนุญาตก็จะทำให้นักบัญชีมีโอกาสการเคลื่อนย้ายแรงงานมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ และคณะ (2555) การขาดโอกาสในการศึกษาต่อและความก้าวหน้าในบันไดวิชาชีพในประเทศถือเป็นปัจจัยผลักดันให้ ไปทำงานต่างประเทศ ซึ่งความก้าวหน้าทางวิชาชีพว่าเป็นสาเหตุสำคัญอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเคลื่อนย้าย แรงงาน (วศิน กลั่นจิตร, 2547) การขาดแคลนบุคลากรในบางสาขา ถ้าหากมีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ให้กับบุคลากร ในแต่ละสาขาอาชีพได้ทราบถึงประเภทแรงงานที่ขาดแคลนก็อาจถูกดึงดูดให้เกิดการเคลื่อนย้ายออกไปทำงานใน ต่างประเทศได้ถ้าค่าจ้างและเงินสูงพอ เป็นผลให้หน่วยงานต่าง ๆ ต้องพัฒนาแรงงานเพื่อตอบสนองการขาดแคลน แรงงานในวิชาชีพ (กิริยา กุลกลการ, 2553) ในมิติของผู้ประกอบการ ลักษณะของสถานประกอบการและขนาดของ สถานประกอบการของแรงงานวิชาชีพบัญชีในประเทศไทย พบว่าส่วนใหญ่มีแรงงานอยู่ในธุรกิจขนาดกลางร้อยละ 50 รองลงมาคือ ธุรกิจขนาดใหญ่ร้อยละ 30 ธุรกิจขนาดเล็ก ร้อยละ 25 และองค์กรภาครัฐและธุรกิจครอบครัวร้อยละ 5 สำหรับความต้องการจ้างงาน และกำลังแรงงานที่ต้องการ ณ ปัจจุบัน และแนวโน้มอีก 5 ปี พบว่า สายงานด้านวิชาชีพ บัญชีมีการจ้างงานและหาคนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ACCA and ACRA กล่าวไว้ว่าวิชาชีพบัญชีมีการจ้างงานมาก เป็นอันดับที่ 3 ของตลาดแรงงานไทย (ACCA & ACRA, 2012) การขาดแคลนแรงงานเป็นปัญหาทำให้ธุรกิจไม่สามารถ ขยายตัวได้รัฐบาลต้องส่งเสริมพัฒนาแรงงานในวิชาชีพนั้น เพื่อลดแรงกดดันด้านการขาดแคลนแรงงาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน H3: ผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่าผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้าย แรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ด้านความก้าวหน้าในสายอาชีพแสดงให้เห็นว่า ความรู้ทาง วิชาชีพ ประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติงาน และใบอนุญาต จากผลการศึกษาพบว่า นักบัญชีในสำนักงานบัญชีคุณภาพมี ความเห็นเกี่ยวกับความก้าวหน้าในสายอาชีพนั้นเป็นผลมาจากการที่นักบัญชีมีความรู้ทางวิชาชีพ มีประสบการณ์ในเชิง ปฏิบัติงาน และการมีใบอนุญาตในการรับทำบัญชี นั้นหมายความว่านักบัญชีจะต้องพัฒนาทักษะ ความรู้ในสายอาชีพ การฝึกฝนประสบการณ์ทำบัญชีที่มีความหลากหลายร่วมไปถึงการรับงานบัญชีในกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งถือว่าเป็น ความก้าวหน้าในอาชีพของนักบัญชีไปอีกหนึ่งขั้น และหากนักบัญชีมีใบอนุญาตก็สามารถรับงานบัญชีในระดับสากล

นักบัญชีก็สามารถเคลื่อนย้ายแรงงานไปในกลุ่มประเทศอาเซียนได้และมีความก้าวหน้าในสาขาอาชีพ สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้วย่อมมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ประกอบกับการวางแผนพัฒนาบุคลากรที่ยุติธรรมย่อมเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของแรงงานโดยทั่วไป ในสาเหตุนี้เองจะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้แรงงานที่มีความรู้ความชำนาญจากประเทศด้อยพัฒนาเคลื่อนย้ายออกไปทำงานในต่างประเทศ เพื่อโอกาสก้าวหน้าในสาขาอาชีพของตน (วศิน กลั่นจิตร, 2547) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย วิลาสินี สัตยาราช (2555) แนวโน้มการตัดสินใจในการย้ายไปทำงานในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เป็นผลให้อัตราการจ้างงานมีสูงขึ้น ทำให้แรงงานมีการพัฒนาฝีมือของตนให้มีความสามารถเพิ่มขึ้น และทำให้คุณภาพในการดำเนินชีวิตสูงขึ้นด้วย และในส่วนแรงงานที่มีฝีมือและแรงงานที่มีความเชี่ยวชาญมีความก้าวหน้าในระดับที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Turkson & Riley (2008) พบว่า โครงสร้างของความรู้ที่สะท้อนถึงวิชาชีพ โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แสดงถึงประโยชน์และความยากลำบากในการจัดการความรู้ให้บรรลุผลสำเร็จ แต่มีข้อเสนอแนะโดยการนำความรู้เดิมและความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่มาใช้ซึ่งจะทำให้การจัดการความรู้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น รวมทั้งภาษานี้เป็นสิ่งจำเป็นในการติดต่อสื่อสารและการทำธุรกิจ นักบัญชีควรมีความเชี่ยวชาญในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นอย่างดีเพราะไม่เช่นนั้นแล้วการทำงานบัญชีในอาเซียนคงจะมีอุปสรรคอยู่ไม่น้อยและอาจจะเสียเปรียบคู่แข่งคนอื่น ๆ ในหลายประเทศที่ต้องการตำแหน่งงานบัญชี

ผลการทดสอบสมมติฐาน H4: ผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่าผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคระชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ด้านปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ แสดงให้เห็นว่าความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ จริยธรรมและทัศนคติทางวิชาชีพ ประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติงาน และใบอนุญาต ผลการศึกษาพบว่า นักบัญชีในสำนักงานบัญชีคุณภาพที่มีปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลกระทบเชิงบวกส่งผลต่อความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ จริยธรรมและทัศนคติทางวิชาชีพ ประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติงานและใบอนุญาต ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงานอาชีพของสายวิชาชีพมาจากการมีรากฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคง ธุรกิจมีการดำเนินงานต่อเนื่องส่งผลต่อความต้องการนักบัญชี หากเศรษฐกิจในประเทศไม่มั่นคงโอกาสที่นักบัญชีจะมองหางานใหม่เพื่อยกระดับฐานะทางการเงินให้กับนักบัญชีเองก็มีมากขึ้น ในขณะเดียวกันหากนักบัญชีมีความรู้ความสามารถ ทักษะทางวิชาชีพและประสบการณ์ที่สูงมากพอประกอบกับการมีใบอนุญาตนักบัญชีก็จะมองหาประเทศที่มีการจ้างงานที่สูงและสวัสดิการที่ดี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของนักบัญชี โดยงานวิจัยก่อนหน้านี้ระบุว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการไปทำงานในต่างประเทศของแรงงานไทยมากที่สุดคือ ค่าจ้างและรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ รองลงมาคือภาระหนี้สิน สวัสดิการที่คาดว่าจะได้รับ และสถานการณ์ของประเทศต้นทางยังคงมีปัจจัยผลักดันให้มีการอพยพแรงงานสูง (นิกร ภูมิแสนโคตร, 2546) สอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาสินี สัตยาราช (2555) แนวโน้มการตัดสินใจในการย้ายไปทำงานในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอยู่ในระดับมากเป็นผลจากการตัดสินใจเองเป็นลำดับมากที่สุด โดยส่วนใหญ่มีแนวโน้ม 1-3 ปีหลังจากเปิดการค้าเสรี ประเทศต้นทางที่ต้องการไปมากที่สุดคือประเทศสิงคโปร์ เนื่องจากการเปิดการค้าเสรีมีผลกระทบเชิงบวกต่อภาคการผลิตและด้านแรงงาน นำไปสู่ความต้องการของกลุ่มประเทศอาเซียนในการเพิ่มแรงงาน นอกจากนี้ทำให้แรงงาน มีการพัฒนาฝีมือของตนให้มีความสามารถเพิ่มขึ้น ทำให้คุณภาพในการดำเนินชีวิตสูงขึ้นด้วย และช่วยส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการทำงานให้ดีขึ้น ตลอดจนสวัสดิการแรงงานในธุรกิจก็ดีขึ้นเช่นกัน (วิภาวี อนุพันธ์พิศิษฐ์, เสนีย์ สุวรรณดี, และอัศนีย์ ทองศิลป์, 2558) สอดคล้องกับงานวิจัยของรจนา ขุนแก้ว และมัทนชัย สุทธิพันธุ์ (2558) ในขณะเดียวกันนักลงทุนต่างชาติหันไปสนใจประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจใกล้เคียงหรือมากกว่าประเทศไทย เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย เป็นต้น ในแต่ละประเทศมีกฎหมายระเบียบ หลักเกณฑ์ในการออกใบอนุญาตหรือขึ้นทะเบียนวิชาชีพแตกต่างกัน ทำให้เกิดความสับสนในการเข้าไปแข่งขันยังประเทศเหล่านั้น และในขณะเดียวกันประเทศไทยมีต้นทุนบุคลากร (ค่าจ้าง) สูงกว่าบางประเทศในกลุ่มอาเซียนทำให้ผู้ประกอบการบางรายสนใจในประเทศอื่นที่มีต้นทุนบุคลากรน้อยกว่าประเทศไทย สำหรับประเทศที่มีการ

เคลื่อนย้ายแรงงานวิชาชีพมากที่สุด คือ สิงคโปร์ มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ซึ่งประเทศเหล่านี้ใช้ภาษาอังกฤษ ในการติดต่อสื่อสารจึงมีไม่ปัญหาทางด้านภาษา และศักยภาพของนักบัญชีส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะย้ายไปยังประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานสูงแต่การศึกษาความพร้อมของนักศึกษาสาขาการบัญชี ต่อการเข้ามาของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า นักศึกษาสาขาการบัญชีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์นั้น ยังขาดความพร้อมในทักษะหลายด้าน อาทิ ทักษะภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ และวัฒนธรรมของประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียน (Suttipan, 2013) ดังนั้น นักบัญชีจะต้องมีการพัฒนาด้านกลุ่มประเทศเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงาน แต่ในด้านขณะเดียวกันนักบัญชีในประเทศไทยให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต การปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้และจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ บางส่วนของสมมติฐานการวิจัยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลที่ได้แสดงให้เห็นว่าสื่อองค์ประกอบของผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) มีความสัมพันธ์การเพิ่มศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพในบางสมมติฐาน ดังนั้นการวิจัยในอนาคตควรทดสอบในบทบาทอื่น ๆ รวมทั้งพิจารณาการวิจัยอุปนัย (inductive) หรือการสัมพัทธ์ กับนักบัญชีภาวश्यक เพื่อสร้างองค์ประกอบใหม่ของผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ต่อการเพิ่มศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพนอกจากนี้อาจจะรวมสื่อองค์ประกอบของผลกระทบการเตรียมพร้อมการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) มีความสัมพันธ์การเพิ่มศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพเพื่ออธิบายถึงผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังนั้น งานวิจัยในอนาคตอาจมีการพัฒนาวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อสร้างองค์ประกอบใหม่ของในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานด้านการบัญชี ทั้งในด้านการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีและทักษะวิชาชีพบัญชีที่เฉพาะเจาะจง รวมถึงการรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่มีขนาดใหญ่และเปรียบเทียบประชากรจากวิชาชีพด้านการบัญชีอื่น ๆ เพื่อสามารถนำผลงานวิจัยไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง (generalizability)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีด้วยความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตสุรินทร์ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณ ดร.ศิริรักษ์ ธิจิตต์ตั้ง ฟอสเตอร์ คณบดีคณะเทคโนโลยีการจัดการ คุณณิชาภา สารธิยากุล หัวหน้าแผนกงานวิจัยและพัฒนา ที่ได้มอบความไว้วางใจและให้โอกาสแก่ผู้วิจัย ดร.พิสุทธิพงศ์ เอ็นดู รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย คณะเทคโนโลยีการจัดการ ที่ช่วยแนะนำในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และการจัดทำรายงานการวิจัยที่ทำให้งานวิจัยนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์เหมาะสมมากขึ้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ถาวร ทอณา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรมาพร อ่อนจันทร์ และอาจารย์ ดร.สุภาวดี ขอบเสร็จ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าของงานวิจัยในครั้งนี้ และท่านรองอธิการบดีผู้ช่วยศาสตราจารย์ณรงค์ ผลวงษ์ ที่อนุมัติเงินทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณนักบัญชีในสำนักงานบัญชีคุณภาพทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2559). พระราชบัญญัติการบัญชี 2543. สืบค้นจาก https://www.dbd.go.th/ewt_news.php?nid=1078
- กรรณิการ์ ลำลือ. (2553). คุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ (การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- กิริยา กุลกลการ. (2553). ผลกระทบของแรงงานต่างด้าวต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานไทย และโครงสร้างการผลิตและการจ้างงานในประเทศไทย. วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์, 28(4).
- จันทร์เพ็ญ ศรีสุระ. (2550). คุณลักษณะของนักบัญชีบริหารที่บริษัทขนาดใหญ่ต้องการ : กรณีศึกษานิตยสารอุตสาหกรรมเวลโกรว์ ฉะเชิงเทรา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ณัฐชา วัฒนวิไล และจุฑามาน สิทธิผลวนิชกุล. (2555). การพัฒนาศักยภาพวิชาชีพบัญชีไทยเมื่อเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ. วารสารนักบริหาร, 32(3), 16-25. สืบค้นจาก https://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/july_sep_12/pdf/aw03.pdf
- นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ และคณะ. (2555). การศึกษาประสบการณ์และกระบวนการไปทำงานต่างประเทศของพยาบาลไทย. กรุงเทพฯ: สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย.
- นิกร ภูมิแสนโคตร. (2546). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะไปทำงานในต่างประเทศของแรงงานไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดมหาสารคาม (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- เบญจมาศ ศรีทอง. (2547). ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจไปทำงานที่ไต้หวันของแรงงานไทย (การศึกษาค้นคว้าพิเศษปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ปัทมนันท์ บุญถนอมศิริรัตน์ และคมพัสย์ สิริอิทธิพิทักษ์. (2560). ความต้องการของนักบัญชีไทยต่อการเคลื่อนย้ายไปทำงานภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 37(2), 63-73.
- ผู้อำนวยการสำนักงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. (2557). การก้าวสู่ประชาคมอาเซียน 2015. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รจนา ขุนแก้ว และมัทนชัย สุทธิพันธ์. (2558). ความพร้อมของนักศึกษาสาขาการบัญชีในมหาวิทยาลัยในจังหวัดสงขลาสู่ความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารวิทยาการจัดการ, 32(1), 37-63.
- วศิน กลั่นจิตร. (2547). การตัดสินใจของแรงงานไทย กรณีการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วิภาวี อนุพันธ์พิศิษฐ์, เสนีย์ สุวรรณดี, และอัศนีย์ ทองศิลป์. (2558). การศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพการแข่งขันของกลุ่มสาขาวิชาชีพบัญชีในประเทศไทยกับประเทศสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารเกษมบัณฑิต, 16(1).
- วิลาสสินี สัตยาราช. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเคลื่อนย้ายแรงงานจากกรุงเทพมหานครเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, ปทุมธานี.
- วีระยุทธ สุขมาก และกนกศักดิ์ สุขวัฒนสินธิ์. (2556). ความคิดเห็นของผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มมูลค่าของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) (การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.

- ศิริพันธ์ หงส์ทรัพย์ภิญโญ และพาชิตชนัด ศิริพานิช. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจเข้าสู่ตลาดแรงงานเสรีประชาคมอาเซียน ด้านวิชาชีพของพยาบาลในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ศิวาภรณ์ พรยิ่ง. (2551). การศึกษาคุณลักษณะที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่กับัญชีโดยวัดจากเงินเดือนหรือค่าจ้าง (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2553). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานและผลกระทบของการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างพื้นที่อุตสาหกรรมและอาชีพ พร้อมทั้งแนวทางส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมและแรงงาน. กรุงเทพฯ: สำนักเศรษฐกิจการแรงงาน สำนักปลัดกระทรวงแรงงาน.
- สรศักดิ์ ธนชัย. (2551). การวัดทักษะทางวิชาชีพของนักบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน (การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สำนักงานจัดหางานจังหวัดลำปาง ฝ่ายส่งเสริมการมีงานทำ. (2560). บทความอาเซียน ตอนอนาคตด้านการศึกษาและอาชีพในอาเซียน. สืบค้นจาก <https://region3.prd.go.th/prlampang/showarticle.php?id150608114816&artpage=14>
- Aaker, D. A., Kumar, V. & Day, G. S. (2001). *Marketing research*. New York : John Wiley & Son.
- ACCA & ACRA. (2012). *Talent Attraction and Retention in Larger Accounting Firms*. Retrieved from <http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/other-PDFs/talent-attraction-singapore.pdf>
- Hassall, T., Joyce, J., Montano, J.L.A., & Anes, J.A.D. (1999). Vocational skills and capabilities for management accountants. *Management Accounting*, 77(11), 52-55.
- Kutner, M.H., Nachtsheim, C.J., & Neter, J. (2008). *Applied Linear Regression Models*(4th ed.). Irwin, Chicago: McGraw-Hill.
- Priantara, W. U. and Manshur, T. (2011). Professional Accounting Education in Indonesia : Evidence on Competence and Professional Commitment. *Asian Journal of Business and Accounting*, 4(2), 93-118.
- Suttipan, M. (2013). The readiness of Thai accounting students for the ASEAN Economic Community: an exploratory study. *Asian Journal of Business and Accounting*, (7), 41-55.
- Turkson, E. R., & Riley, M. (2008). The problem of eliciting management knowledge: A case of research into hospitality management knowledge. *International Journal of Hospitality Management*, 27(4), 584-593.